

# נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל  
Związek Krakowian w Izraelu  
Association of Cracowians in Israel



כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר  
ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

[cracowassociation@gmail.com](mailto:cracowassociation@gmail.com)

טלפון: 054-4436366, פקס: 09-9579540

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>  
[www.facebook.com/groups/cracowassociation](http://www.facebook.com/groups/cracowassociation)

גליון 113, יולי 2016 סיון תשע"ז

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל



**בטקס: ילדיו של נתן גרוס, יעקב ועליזה, עם ראש העיר, רון חולדאי**

בהקמת תעשיית הסרטים והקולנוע הישראלי. במקביל, כתב ביקורות על קולנוע ואמנות, פרסם וערך ספרי שירה, אמנות ומחקר השואה ופעל בתחום ההנצחה של יהדות פולין. נתן זכה בפרס אופיר על מפעל חיים ובאות יקיר אמ"י, ועל עבודתו העיתונאית זכה בפרס בן דור.

## שלט הנצחה לזכרו של נתן גרוס

סרטיו בשנות ה-50 וה-60 כבמאי ומנהל המערכת של יומן גבע. במקביל יצר עשרות סרטי הסברה והדרכה להסתדרות העובדים, לשרות הסרטים הממשלתי, לצה"ל ולגופים ציבוריים נוספים.

נתן גרוס נולד ב-1919 בקרקוב, לאב בעל חנות מפוארת לפורצלן ונברשות בכיכר המרכזית בעיר. נתן היה בוגר הגימנסיה העברית ופעיל תנועת "גורדוניה - מכבי הצעיר". בזמן המלחמה שרד בזכות התחזות לנוצרי במסמכים אריים. לאחר המלחמה ביים 8 סרטים ביידיש ובעברית בפולין בקואופרטיב "כינור", ובזכות סרטים אלה זכה לאהדה והכרה בפולין ובעולם היהודי.

ב-1950 נתן גרוס עלה עם משפחתו לישראל, וכאן לקח חלק משמעותי



בחודש מאי הוסר הלוט מעל שלט לזכרו של נתן גרוס ז"ל, שנקבע בכניסה לבניין בו הוא התגורר. נתן, מחלוצי הקולנוע בישראל. בדירה שבבניין ברחוב דרך השלום 113 בתל אביב התגורר נתן גרוס במשך למעלה מעשור, וכאן היה מוקד פעילותו בתקופה המשמעותית של יצירת

## ארגון יוצאי קרקוב בניו יורק

הילשטיין, ויקטור לויס, סטבן מורואו, אמיל סיגמן, דוד טברסקי, דוד ורדיגר, סם וורטהים ולארי זלנר. בפגישה הראשונה נכחו כ-700 אנשים, ועלון תקופתי הופק ונשלח למשלמי דמי החבר, מאז ועד היום. בשנים שלאחר מכן הקים הארגון אנדרטה לזכר הניספים ותרם לארגונים ומוסדות שונים כגון מגן דוד אדום, ארגון נכי צה"ל, אק"ם ואחרים. כמו כן סייע הארגון, כספית, לניצולי שואה נזקקים בקרקוב.

בעלי התפקידים הנוכחים הם: לאון הילפשטיין, נשיא; סימונה הילפשטיין-שומן ו-אווה זילברשטיין, סגני נשיא; ז'ק גינגולד, גזבר; ברניס זלוטצמן, מזכיר; מריאן קרן, מבקר פנים.

כתובת אינטרנט: [www.newcracowfriendshipsoc.org](http://www.newcracowfriendshipsoc.org)  
כתובת א-מייל: [ncfs.org@gmail.com](mailto:ncfs.org@gmail.com)

לאחרונה ציין ארגון יוצאי קרקוב בניו יורק The New Cracow Friendship Society (NCFS) 50 שנה לפעילותו, ולרגל האירוע הופק ספר מהודר הכולל את ההיסטוריה של פעילות הארגון מיום הקמתו ולאורך השנים, רשימה של אירועים מיוחדים שצויינו על ידי הארגון וחבריו, וכן דוגמאות של חלק מהעלונים שהופקו במהלך השנים.

הארגון הוקם בשנת 1965 ומייסדיו היו רישארד אברהמר, אליאס רידמן, רומן גונץ, מקס



**אנו פונים אליכם, צאצאיהם של יוצאי קרקוב!**

הואילו נא להביע את תמיכתם בפעילות אימור האורח של אבותינו על ידי תשלום דמי חבר שנתיים בסך \$150 (שווה למחיר כרטיס לואי לסרט ופסקולין) אפשר לשלם בהמחאה או הצברה

ת.ד. 17209 תל אביב 6117102 חשבון 2167/89 בנק איכ"ד (13) סניף 079 הרצליה

## פעילות התנדבותית של הציבור היהודי בגטו

הסוציאליזם של היודנרט". שטרנברג מונה 34 אישים פעילים, כולם בעלי מסורת בפעילות ציבורית לסוגיה עוד בתקופה שלפני המלחמה.

הצורך לקחת חלק בפעולה ציבורית כדי לסייע לזולת הפך נחלתם גם של אלה שבימים כתיקונם לא עסקו בכך. המצוקה שנקלעו אליה הכל היא שדחפה כנראה אנשים אלה לקחת חלק בעזרה לאנשים במצוקה.

גם בציבור הדתי ניתן היה למצוא תחושה כזו, כשהיא מטופחת על ידי רבני העדה. הרב שפירא, למשל, היתה לו קבוצת חסידים, נערים צעירים, שהיה מכנסם בסתר במרתף ומטיף לפניהם לאהבת הזולת, ומדריך לעזור לאנשים שרויים במצוקה. כן נהג גם אחד ממנהיגי אגודת ישראל, הרב פרנקל, בקוראו את חסידיו לעסוק בעזרה הדדית. הוא הרחיב פעולתו גם אל מעבר לחומות הגטו, בנצלו את קשריו עם פולנים, ונסתייע בהם להגיש עזרה ליהודים בגטו.

אחד השטחים שהיודנרט לא מסוגל היה לטפל בהם לפני הקמת הגטו, ויותר מכך בתקופת הגטו, היה שדה החינוך. פעילות ההתנדבות של מורים ובני נוער בשטח זה – לתנועות הנוער היה תפקיד נכבד בנדון – תוך סכנת נפשות, בארגנם קבוצות תלמידים בבתיים פרטיים, התנהלה גם בגטו, וביתר סיכון מפאת שטחו הקטן ותנאי הצפיפות שלא אפשרו להעלימן מעיני מלשינים.

המחנכת מריה פיינר-פלינסקה, בצד עבודתה באחד ממעונות הילדים, נתנה קורסים לתלמידי גימנסיה, יחד עם עוד שניים מחבריה לעבודה. החומר שנלמד היה מיועד לבית ספר תיכון, מנותק לחלוטין מהמציאות המרה.

הקורסים היו מחתרתיים משום שהוראה ברמה זו נאסרה באופן חד משמעי על ידי השלטונות הגרמניים. הקורסים ניתנו בקבוצות של חמישה. אקציית אוקטובר 1942 שמה להם קץ, מאחר ופגעה קשות גם בבני הנוער והילדים.

גם גן ילדים התנהל בגטו בתקופתו הראשונה על ידי הגנת מניה כרמל, וכשזו נפטרה המשיכו לנהלו שתי צעירות, סטניה אסתר הולנדר-מנהיים ולאה ויינפל-שנער, באורווה, עד אקציית יוני, כי החל מאז הכל השתדלו לעבוד במפעל כל שהוא כדי להבטיח את החיים. התזקת הגן סייעה לאמהות העובדות ואפשרה להן למסור את ילדיהן לידיים נאמנות.

**ד"ר יעל פלד-מרגולין,**

**מתוך "קרקוב היהודית 1939-1943,**

**עמידה, מחתרת, מאבק"**

יהודי קרקוב הצטיינו בפעילות התנדבותית. ואמנם, אחד הדברים המופלאים הוא, שעל אף הקשיים הכלכליים הגדולים, אבדן רכוש וכסף, תמיד היו נענים לכל פעולת התרמה שבאה לממן את צורכי הציבור, ואשר ללא זאת, ספק אם ניתן היה להמשיך ולקיימם.

וייכרט, המספר על פועלה של אגודת העזרה העצמית היהודית (ז'י.ס.ס. – Żydowska Samopomoc Społeczna) בהקמת מפעלים שונים ובתחזוקם למען הילד, מציין כי "ללא התחשבות בהתרוששות הגדולה, היו היהודים בגטו מכניסים בצורה קבועה מס חבר ומשתתפים באיסוף כספים ברחובות הגטו ובבתים, קונים כרטיסים למופעים שערכו ילדי המוסדות לשם מימונם".

בניגוד לגטאות אחרים, כלובלין, ראדום וז'שוב, שם לא התירו השלטונות לערוך מבצעי התרמה ברחובות, התירו השלטונות לוועדה העירונית של הז'י.ס.ס. בקרקוב לארגן ימי התרמה, תחילה באופן חד פעמי, ב-19 ביולי 1941, ואילו מאז 29 באוגוסט 1941 ניתן היתר כללי לארגן מדי יום לאיסוף כספים בגטו.

בעזרת מתנדבים שהפעילה מחלקת הסעד והירתמות מנהלי מוסדות הסעד למיניהם ועובדיהם, שהיו עומדים יום שלם ברחובות לשם התרמה, נאספו כ-4000-5000 זלוטי שחולקו מידי שבוע למוסד אחר כמו בתי חולים, מטבחים עממיים ובתי יתומים.

אליעזר אונגר, שהגיע לגטו קרקוב אחרי נדודים בגטאות מספר, מציין "לשבחם של יהודי הגטו בקרקוב שידעו להחזיק מעמד עד הרגע האחרון, עד חיסול הגטו במרס 1943... הם ידעו ליצור יש מאין כדי להחיות נפשם. היהודים האמידים עמדו לאחיהם העניים בעת דוחקם. הרב מסקבין, למשל, נוהג היה להיפגש עם אביו של מאיר בוסאק, כדי להתרימו ולצרפו אליו בהתרמת יהודים אחרים. או, למשל, באי בית הכנסת, משנודע להם שמישהו נצרך או חולה וזקוק לעזרה, מיד אירגנו עזרה למענו.

יעקב שטרנברג, אחד מעסקני הציבור הנוודעים בקהילת קרקוב, מספר על "עשרות פרנסים ואישים מנכבדי הציבור שחיבו עצמם וקיבלו על עצמם מרצונם הטוב לעשות כמיטב יכולתם וכוחם, את כל המאמצים בכדי להחזיק, לקיים ולכלכל כל מיני מוסדות סוציאליים, אשר טיפולם הקיף את כל השכבות, מטף ועד זקן, כגון בתי חולים, מעונות הילדים, בית זקנים, שני מטבחים ציבוריים (אחד מהם "בית לחם" הוותיק), חברת 'מתן בסתר' וכיו"ב. וזאת בחסות הז'י.ס.ס. והמחלקה

## החווה החקלאית בקופאליני

בהנהגה, שמשון וגוסטה דרנגר והלל וודז'סלבסקי, כי לא זה הדרך ויש להתכונן למאבק מזויין נגד האויב.

בעת חיסול החווה אמר דולק: "החווה היתה מעין חלום שבין כך וכך אנוסים היינו להתנער ממנו... יקירי, בעוד חודש לא ישאר שריד ופליט מישובי בני אדם, שהיו מאות בשנים מושרשים באדמתם. אנו יכולים רק לשמוח על שניתן לנו לבלות כה יפה את הקיץ באווירה של יצירה. ומי יודע אם אין זה הקיץ האחרון שלנו?"

**ד"ר אריה באומינגר**

**מתוך: תנועות המרי בגטו קרקוב**

בדצמבר 1941 הוקמה חווה להכשרה חלוצית חקלאית בקופאליני (Kopaliny), כפר בין בוכניה לווישניץ, בה נתרכזו צעירי "עקיבא". אחרי העבודה היו שרים משירי הארץ, ומשוחחים על חיי הגשמה.

הרוח החיה בחווה היה דולק ליבסקינד, ממנהיגי "עקיבא" וחבר ההנהלה של ההסתדרות הציונית בקרקוב ובמערב גליציה.

החווה שהיתה בפיקוחה של המחלקה החקלאית של ארגון הסעד העצמי היהודי, התקיימה עד אוגוסט 1942.

בימים האחרונים של קיום החווה היה דולק רומז לחבריו

## פולין, קרקוב 1919-1939

היה לי מזל. נולדתי בעיר יפהפייה, שראשיתה בימי הביניים, אשר נשמרה ברציפות. קרקוב. בירת פולין. מלכים הומלכו ונקברו בה, אך גם משוררים וגדולי האומה נקברים בה עד היום. עיר עם מסורת.

גם ליהודים היו שם שורשים עמוקים. המלך קזימיר הגדול (1310-1370) נתן ליהודים עיר סמוך לעיר הבירה, והיא אכן נקראה קזימייז' (Kazimierz). בזמני היתה כבר קזימייז' רובע בעיר, ובו חיו רבים מיהודי קרקוב, ובעיקר החרדים אשר שמרו על המגורים יחד מטעמי דת (מנין וכד').

שם, ברחוב מייזלסה 8, גרו הסבים שלי ברל ושרה פרנקל, הורי אבי. נולדו להם 7 ילדים: דוד, מילה, אלכסנדר, יעקב, הנריקה, מארק ובנימין וולף. הורי אמי, משפחת דונקלבאום, עזבו את קרקוב עוד בימי מלחמת העולם הראשונה, נדדו לוינה, ונשארו שם עד לעלייתם ארצה בשנת 1938. נולדו להם 4 ילדים: אלוה, מנחם ובנימין וולף.

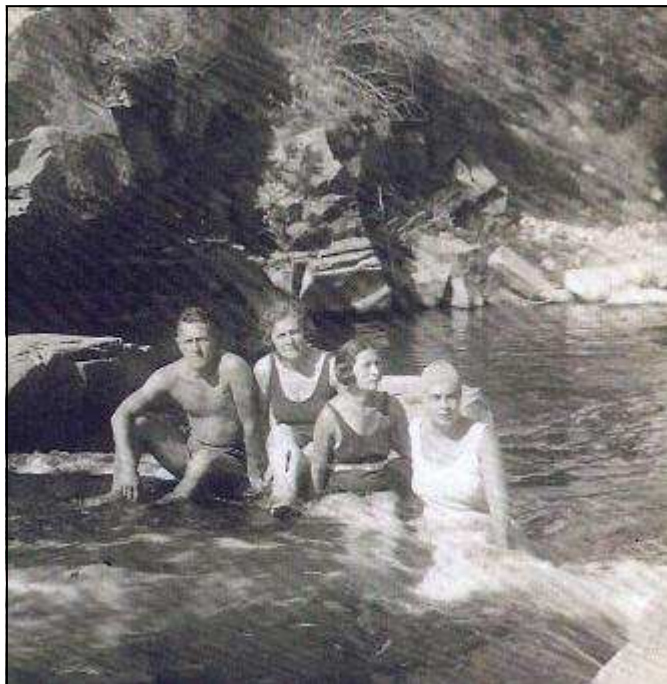
נולדתי ב-1919 להורי, דוד ואנה, שלהם נולד לפני אחי הנק ואחותי הצעירה דורותה. גרנו במרכז העיר ההיסטורית, ברחוב גרודצקה 8, סמוך לרינק (הככר) המרכזית.

בשנים הראשונות לחיי, עד גיל 6, טיפלה בנו וחינכה אותנו אמה, כי לא היו עדיין גני ילדים. אמי היתה עבורי דמות דומיננטית ודוגמה עד היום. בין דברים אחרים, היא דאגה להתפתחותנו הפיזית, ועשינו ספורט והתעמלות כבר מגיל שלוש-ארבע. בקיץ שחינו וטיילנו בהרים ובחורף החלקנו על קרח ועשינו סקי. לה אני חבה את בריאותי הטובה ואת כושרי הפיזי.

למדתי בבית ספר עברי. היה זה בית ספר פרטי, שכר הלימוד היה גבוה, אך נתנו הקלות לילד שני במשפחה, וגם למצטיינים. הבחירה על בית ספר זה נפלה, כמדומני, משתי סיבות: היה זה בית ספר ברמה גבוהה והית זו תקופה בה האנטישמיות בפולין הרימה ראש והורי רצו לחסוך מאיתנו חוויות קשות או מבישות.

ידוע לי שההכנסות של הורי היו מוגבלות, וההוצאות על חינוך היו סעיף נכבד בהוצאות הבית, אך למרות ויתורים בתחומים אחרים, חינוך והשכלת הילדים היו נר לרגליהם. הבחירה על בית ספר פרטי ויקר היו המזל השני שלי (בנוסף לכך שנולדתי בקרקוב).

לולא האנטישמיות שהתפתחה והלכה, יכולים היו חלק ממורינו ללמד באוניברסיטה, אך לנו היה מזל שזכינו ללמוד אצלם. מורינו הטביעו את חותמם על כל חיי ותפישת עולמי, ואני נזכרת בהם באהבה ובהוקרה (בהיותי מורה השתדלתי לא אחת לדמות להם). למעשה, בית הספר היה עבורנו אי בעולם ההולך ונעשה קודר. כאן שלט סדר וצדק. כאן למדו אידאלים גבוהים של הוגי דעות ומשוררים, כאשר "בחוף" שלטו כוח וחוסר התחשבות בחלש (היו אלה שנות השלושים של המאה ה-20, שנות השתלטות הנאצים בגרמניה והשפעתם גם



משפחת פרנקל מבלה חופשת קיץ בכפר

בפולין). מכיוון שבבית הספר למדו בנים ובנות בצוותא, שהיה חידוש בזמנו, היו לנו חיי חברה מגוונים: ספורט, טיולים, נשפים ועוד.

גם במשפחתי שלטה המסורת. כל שבת אחרי הצהריים נפגשה המשפחה המורחבת, כולל נכדים, אצל סבתא שרה פרנקל (סבי, ברל, נפטר בגיל צעיר יחסית). זו היתה חובה. לא כל כך אהבנו את זה, וככל שיכולנו השתמטנו, אך בראייה לאחור, הודות לכך נשארונו בידידות ושמרנו, ועדיין שומרים עד היום, על הקשרים בינינו.

כל קיץ, בחודשי יולי ואוגוסט, בחופשה הגדולה, "חצי מהעיר" עזבו לכפרים בהרי טטרה, לא הרחק מקרקוב. אמא והדודות היו נוסעות כבר באביב, ו"כובשות" איזה כפר. משפחה משפחה שכרה בית. נסענו עם עוזרת, סירים, צלחות וכלי מיטה לחדשיים. לכל המשפחות המורחבות היו ילדים בגיל מתאים, ובילינו יחד נפלא. בבקרים רחצנו בפלגים הרריים, ואחר הצהריים טיילנו בהרים. כך כל שנה במשך חודשיים.

בשנת 1937 סיימתי את חוק לימודי בגימנסיה, ונרשמתי לאוניברסיטה. רציתי מאד ללמוד רפואה, אך בזמנו לא קיבלו ללימודי רפואה את הבנות היהודיות, ורק כעשרה אחוז מהבנים שהתקבלו ללימודי רפואה היו יהודים. ולכן, נרשמתי ולמדתי שנתיים ביולוגיה. מהלימודים גם נהייתי וגם הצלחתי בהם, אך בשנת 1939 הכל נגמר. פרצה המלחמה.

וגם היום, כעבור שנים רבות, כאשר אני נזכרת ומטיילת בדמיוני בקרקוב, בפארקים, ברחובותיה, וסתם בארמון המלכים, נעים להזכר וגם למחות דמעה.

מרילה גוברניק  
מתוך "זכרונותי"

### לד"ר אריה גלר ברכות ואיחולים לקבלת תואר דוקטור בהנדסה אזרחית בטכניון.

נושא הדוקטורט: שימוש במים שאינם שפירים לעבודות עפר וסלילת שכבות מיסעה גרנולאריות בכבישים.

אריה נולד בקרקוב ובזמן המלחמה גדל אצל משפחה נוצרית. הוריו ניצלו בסיועו של אוסקר שינדלר. גלר עלה לארץ בשנת 1948, עבד מספר שנים במשרד הבטחון והיה בעל משרד עצמאי.



## איך ספר נולד – הוצאה מחודשת לספר "בין צללי עיר"

אני מתחילה לאייר, בסבלנות אני רואה איך בית הכנסת הישן קם לתחיה, איך הוואוול מתרומם לאיטו. אני יודעת שעיגלתי קצת פינות – פה ויתרתי על איזה צלב, שם קיצרתי איזה קיר, הוספתי גג. אני מסיימת את מלאכת האיור, מאמינה שסבא רואה הכל מלמעלה, גאה בנו, בי. יודעת מה סבא היה אומר – היה שמח, גאה, מתרגש ורגע אחרי – היה אומר לי, בבקאות מרשימה, מה לא נכון, מה לא מדויק.

העבודה מתקדמת – אנחנו מבינים שבלי מפתח, בלי משהו שיעשה קצת סדר בספר יהיה מאוד קשה להתמצא בו, אנחנו מתלבטים מה לעשות ואיך. הדילמה בין שימור לחידוש, בין נאמנות למקור ובין הקלה על הקורא נמצאת ברקע תמיד. מחליטים לשמור על הטקסט כמו שדוד מאיר כתב, את ראשי הפרקים הוספנו לצד הטקסט.

הסוף נראה קרוב, כבר מופיע באופק. הנה עוד קצת והספר כבר יכול לרדת לדפוס. אבל רגע – עוד לא, כל הזמן התייעצויות משפחתיות, לכל אחד יש רעיון משלו. אנחנו מחליטים להוסיף קטע על דוד מאיר, על הדמות, על חייו, על מאיר בוסאק הדוד.

מצרפים ל"בין צללי עיר" את הפואמה הזעקה "ממעמקים" אותה חיבר דוד מאיר במחנה הריכוז פלאשוב. מוודאים שהכל עומד בטורים כמו שדוד מאיר סידר כשפרסם את "ממעמקים" בספרו "בחצרות מקדשו של שיווה".

תוך כדי עבודה אנחנו חוזרים לספרים שהוא כתב, לאלו שנכתבו עליו ועל יצירותיו, ומוצאים את הקטע הנפלא שכתב אברהם בלאט על "ממעמקים" מחליטים להכניס גם אותו, להוסיפו כהקדמה לפואמה.

מלאכת העימוד, שוב – ההתלבטות בין שימור לחידוש, ואנחנו בוחרים בדרך האמצע – גם לשמור וגם לחדש, בעיקר כדי להפוך את הספר למזמין יותר, לנגיש יותר. מילותיו של דוד מאיר, בהקדשה שכתב לאבא על הספר, מלוות אותי, מהדהדות באוזני כל הזמן "למען ידעו משהו על העיר בתוכה חיינו ועל המשפחה – מתוכה צמחו. באהבה, מאיר בוסאק". אני מרגישה שהספר הזה פותח דלת, דלת לידע שהוא הרבה יותר מ"משהו", דלת לחוויה, לאווירה, לרחובות, לקרקוב היהודית.

אריה, כמעט במקרה, פוגש באגי משעול, תלמידתו של דוד מאיר בתיכון "דה שליט" ברחובות, משוררת בעצמה, ומבקש ממנה לכתוב משהו על דוד מאיר, על מאיר בוסאק המורה. היא כותבת לנו קטע מרגש מאוד, על זווית שקצת פחות מוכרת לנו.

זהו. הספר גמור, הכל מעוצב, עומד. מוכן להדפסה. עותק ראשון מודפס, זהו הסוף ממש כאן, עוד רגע הספר נולד. אישור אחרון – והספר יורד לדפוס. מכאן זה לא בידיים שלנו. שבוע אחרי – טלפון, הספר מודפס. שמחה, אושר, גאווה, וגם משהו מכווץ בלב, חסר – סבא, איפה אתה?

איך ספר נולד – שאלה טובה, זה תהליך. תהליך ארוך ומייגע, תהליך עם רגעי ייאוש ורגעים של שמחה, סיפוק ואושר. תהליך של יצירה. תהליך שבו בכל רגע ורגע היית חסר לי סבא. כל הזמן חיפשתי אותך, שאלתי איך אפשר להראות לך את הספר, את היצירה הזאת – של דוד מאיר ושלי, של כולנו.

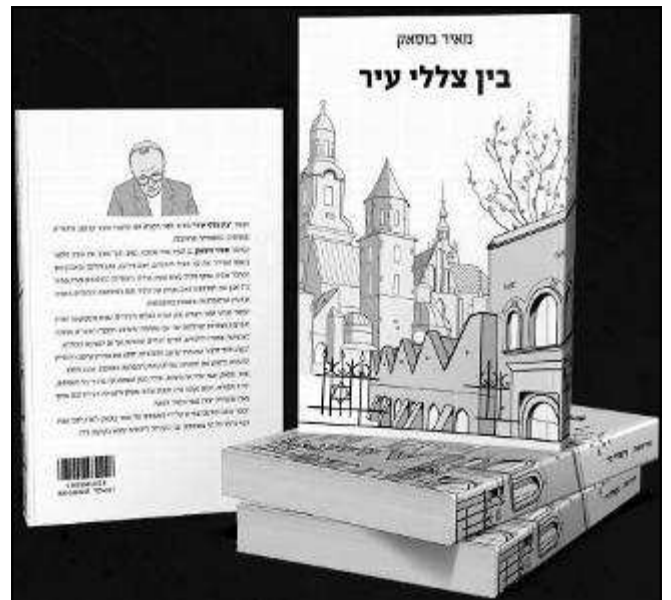
ערב פסח. ארגזים עם הספר המודפס. התרגשות, התחדשות.

(המשך בעמוד הבא)

איך שיר נולד? כמו תינוק – אבל איך ספר נולד? לא הרבה יותר שונה, אולי יותר ארוך.

כבר יותר מחצי שנה אנחנו עובדים ועמלים להוציא מחדש את הספר "בין צללי עיר" של דוד מאיר, מאיר בוסאק. זה התחיל כשאריה ביקש מקלדנית שתקליד את הספר, שיהיה טקסט שאותו אפשר להתחיל להפוך לספר מודפס. מאז, עברנו אינספור פעמים על הספר לתקן שגיאות. עם הרבה סבלנות, והספר המודפס, מתקנים אותיות, מילה-מילה. העבודה נראית לא נגמרת, הסוף מרגיש אישם, מעבר לאופק, רחוק כלכך.

בין שגיאה לתיקון אני מרגישה בעולם אחר, בעיר אחרת, בזמן אחר. מטיילת ברחובות קרקוב של סבא, קרקוב של מאיר, קרקוב של המשפחה, הקהילה. אני לא תמיד מבינה הכל, או שהסיפור נקטע באמצע – ומה סופו? באופן אוטומטי, כמעט, אני אומרת לעצמי – אני רק אסיים פה את הפסקה/העמוד/המשפט ואתקשר לסבא יוסף לשאול. ברגע שאחרי אני נזכרת שסבא איננו, שאין את מי לשאול. הוא כלכך רחוק, כלכך חסר.



מהטקסט אני עוברת לעצב את הכריכה. אנחנו, כמשפחה, מתלבטים כמה לשמור על מה שדוד מאיר בחר, וכמה לחדש.

את הכריכה אנחנו מחליטים לחדש. לי ברור שקרקוב צריכה להיות גם על הכריכה, לא רק בסיפורים. אבל קרקוב, כידוע, מלאה במקומות חשובים, משמעותיים, מרכזיים, ואיך בוחרים? שוב אני רוצה לשאול את סבא, להתיעץ איתו, אבל סבא חסר. אני בוחרת בבית הכנסת הישן ובארמון הוואוול. לא בטוחה שהבחירה לוותר על עוד מקומות, כמו בית כנסת הרמ"א, היא נכונה.

במקביל לעיצוב הכריכה אני ממשיכה לעבור על הטקסט, לתקן שגיאות, ומוצאת משפט שמאשר לי את הבחירה בבית הכנסת הישן. דוד מאיר כותב "כשאני מהרהר באגדות יהודי קרקוב – באלה שסיפרתי לעיל ובאלה שאספר להלן – נדמה לי שמגולמים בהן הדי חיי הגולה בצורת סמלים, מטפורות, ואלגוריות. הנה בית הכנסת הישן, הדגל שבו – סמל הגירוש והנדידה, העמוד מבית המקדש – חלום החזרה לירושלים." הנה בית הכנסת הישן סימל גם עבורו את הגלות והגאולה, את המשבר והייאוש יחד עם התקווה. אני יודעת שהבחירה הייתה נכונה.

## לנה כהן לבית הולנדר ז"ל (1921-2016)

**ואין סוף לדרך, כל כך ארוכה  
אילו מחשבות היו לאמי  
האם הייתה תקווה בליבה עד הסוף  
לא חוזרים מהדרך הזאת, לא חוזרים  
אוי אמי היקרה, לצלילי התזמורת  
לצלילים עליזים של תזמורת הנשים  
הלכת עד סוף הדרך ולא חזרת עוד.**

אמי הייתה לנו השראה ודוגמה בשלושה מימדים לפחות: מימד השרידה - היכולת להחזיק מעמד ולבחור בחיים למרות כל האובדן והסבל; מימד האהבה - היכולת למצוא בתוכה את היכולת והכוח לאהוב ללא תנאי ולהקים משפחה למרות כל מה שעברה; ומימד התרבות והאמנות - האהבה והעניין בשפות, קריאה, ציור, שירה, מוסיקה ותאטרון, תולדות האדם, תרבותו, אמונתו ורעיונותו; מימדים שהיו חלק בלתי נפרד מחייה של אמי ושל אבי אהרון, יבדל לחיים ארוכים.

לנה כהן, מתה מיתת נשיקה במיטתה, בביתה, מוקפת בבני משפחתה, ובכללם נכדתה בת השבע ונכדה בן השלוש. בת תשעים וארבע ותשעה חודשים היתה במותה.

בגיל 86 בחרה במילים הבאות לסיים את ספרה: "עכשיו אני אשה זקנה, עם עבר צבעוני ומרתק. אני אומרת שלום ותודה לכל הקוראים והמתעניינים בזכרונותי ובקורות חיי".

יהי זכרך ברוך אמא, ושתקוותך שאף פעם לא תהיה יותר שואה, תתקיים לעד.

עופר כהן

והשלכותיהם לשנים הבאות לא ישכחו. לשם כך התראיינה ל"יד ושם" ועבור ספר עדויות של נשים שהיו בשואה, שנכתב בגרמנית, וכמו כן כתבה ספר זכרונות בשם: "מבירקנאו ועד אקסודוס".

בספרה, בעמוד 10, כתבה אמי: "לסבי היה גן גדול וקסום בו גדלו עצי פרי שונים, שיחי דובדבנים, תותי יער נפלאים, ירק וצמחייה. במרכז הגן עמדה בקתה קטנה, בה אני, בנות דודותיי ואחותי הקטנה אהבנו לשבת, לחלום ולהמציא סיפורים ואגדות.

מגן החלומות של סבי אפשר היה לעבור דרך שער קטן לנחל אשר נחבא מאחורי גדר שיחים. בקיץ השתעשנו ושחינו במימי הנחל ובחורף הרבינו לעשות סקי בשלג הבוהק. אמי בישלה קונפיתורות מפטל, מתותי בר ואוכמניות ואני נהנית מהן במשך כל ימות השנה. היה זה טעם של אושר, של בית ושל אהבה.

יום אחד הכל נעלם. עננים שחורים כיסו את השמים, אין גן, אין ילדות ואין הורים. הגיהנום התחיל.

בשנת 1980 כתבה אמי שיר שהוקדש לאמה, סבתי סבינה הולנדר:

**אני בוכה בדמעות אדומות  
לזכר אמי שהלכה בדרכים  
לצלילי תזמורת נשים  
ברגלים יחפות, פצועות וכואבות  
הלכה אמי היקרה, אמי המתוקה  
הלכה בדרכים.  
בקיץ בוץ דביק, בחורף שלגים  
מכות וקללות ופחד מוות**

לנה, אמי, שיקפה בחייה את הסבל והתקווה, האומץ והאמץ, האובדן והיצירה שהיו אבני הבניין של ההיסטוריה היהודית במאה העשרים. נולדה בקרקוב בה עברה עליה ילדותה ושנות התבגרותה, באושר וחדוות נעורים. ואז התחנות הבאות: גטו קרקוב, בירקנאו, אושוויץ, מסע המוות, נדודים ותלאות ברחבי גרמניה ופולין,



אקסודוס, חזרה לגרמניה והפלגה בשנית לישראל; הקמת המדינה, השתלבות בחיי הארץ: גיוס חלקי, בית החלוצות, עבודה במכון הוטרינרי, זמרת באנסמבל של האופרה הישראלית, הקמת משפחה, שירה ומשחק במחזות זמר ועוד ועוד.

ללנה היה חשוב שהשואה, מאורעות מלחמת העולם השנייה,

## איך ספר נולד - הוצאה מחודשת לספר "בין צללי עיר" (המשך)

ועברנו על הספר, יחד חשבנו ובדקנו היכן נכון למקם כל דבר, יחד יצרנו ספר, כל אחד בדרכו.

תודה לדוד אריה - שמהצד השגיח, העיר, האיר, עודד, התעניין ועקב, ובעיקר לא הפסיק להתרגש ולהתפעל, בכל שלב, מהספר שהולך ונרקם.

תודה ללילי הבר, מארגון יוצאי קרקוב בישראל - שמרגע שאמרנו לה שאנחנו מוציאים את הספר מחדש, תמכה, ייעצה, וכמובן עזרה בהוצאה ובהדפסה של הספר.

תודה לכל אנשי קרקוב בעבר, בהווה ובעתיד שבלעדיהם לא היה יוצא הספר. הספר הזה - ובעיקר הסיפורים שבו - שלכם הם.

הספר בין צללי העיר יצא לאור בהוצאה מחודשת, מוארת ובהירה לאוהבי קרקוב וסיפוריה. ניתן לקבל את הספר תמורת 20 ש"ח דמי משלוח, אצל המשפחה במייל [elik1@netvision.net.il](mailto:elik1@netvision.net.il)

הילה בוסק

רגע לפני שהספר יוצא לחיים שלו - אני רוצה להגיד תודה! קודם כל תודה לך, דוד מאיר. אמנם לא הכרתי אותך, אבל ההזדמנות להיפגש עם קרקוב שלך, ואולי גם איתך, דרך הספר הייתה נפלאה. אני מקווה שאת הצוואה הקטנה שהשארתי לאבא - "למען ידעו משהו על העיר בה חיינו" אנחנו מצליחים לקיים. דרך הספר למדתי הרבה על קרקוב שלך - של כולנו. אני מקווה שאתה שמח בתוצאה, שהצלחנו לשמור על היצירה שלך ולתת לה את הכבוד הראוי לה.

תודה לך סבא יוסף - בשקט ובהתמדה לימדת אותי על קרקוב העיר דרך הסיפורים, הרחובות, האנשים. בנחת וברוגע גרמת לי לאהוב את קרקוב, להרגיש שייכת אליה. מאמינה ומקווה שאתה מסתכל ומשגיח מלמעלה, ויחד איתנו מתרגש, שמח וגאה.

תודה לאבא - שהיה שותף מלא בעריכה, בהגהה, בכתיבה ובכל התהליך הארוך של יצירת הספר. יחד עבדנו

## מי אתה מר שינדלר?



הכל לכיסו שלו. היו לו הוצאות גדולות... לא רק על מנת לכלכל מאות אנשים, ועשה הכל כדי לכלכלם.

\* היה קל דעת? מעשיו הביאו לתוצאות. "קלות הדעת" שלו היתה בכך שנתן את המילה שלו שיציל את היהודים שלו. בגלל קלות דעת זו נסע לאושוויץ והוציא משם טרנספורט של 300 נשים, רק בכלל שהבטיח להן ולבעליהן. הישג יוצא דופן.

נתן גרוס, במאמר שהתפרסם ב"נוביני קורייר" ב-2 בינואר 1988 מנסה להאיר צדדים באישיותו ובפועלו של אוסקר שינדלר, וכך הוא כותב (בתרגום חופשי לעברית):

\* האם היה רודף נשים? בליין? אוהב את החיים הטובים? בקיצור: קדוש הוא לא היה.

\* שתה? ומי לא שתה. הוא ידע לנצל את שתיית האלכוהול.

\* ידע לחיות? כן, וידע לתת לאחרים לחיות, כמו שנאמר "חייה ותן לחיות".

\* לקח? לקח אבל גם נתן, וזאת בזמנים שאחרים רק לקחו, אספו ושדדו.

\* האם עשה הכל כדי שלא להשלח לחזית? אני חושב שיכול היה להתחמק מלהשלח לחזית גם בדרכים אחרות, שלא חייבו אותו ל"שאת על גבו" מאות אנשים וגורלם.

\* היה נוכח? רימה את היטלר.

\* שיחק? הימר? זה היה משחק גדול! על כל הקופה! שיחק משחק ראוי לכבוד והערכה.

\* לקח מאנשים כסף? יהלומים: רק מאלה שהיה להם. ולא

## ז'גוטה לעזרת יהודי קרקוב לאחר חיסול הגטו

עם חיסולו של הגטו, הגבירה קבוצת ז'גוטה את פעילותה בקרקוב בתחומים רבים, ויצאה בקריאה לאוכלוסיה לסייע לכל אלה מבין היהודים שעלה בידם לברוח מהטבח המתרחש בגטו ולמצוא מחסה במקומות מסתור בעיר וסביבותיה.

המועצה לעזרת יהודים בקרקוב החליטה לספק מספר מירבי של מקומות מסתור, כדי שיהודים שהנאצים רוצים לצוד אותם, יוכלו לעבור את זוועות הכיבוש. עוד הוחלט ליצור קשר עם אסירים בבתי כלא ובמחנות ריכוז; לסייע בהברחת הגבול להונגריה; לסייע בכסף, מזון ותרופות; לספק ליהודים תעודות "אריות" מזויפות; להציב את היהודים שנשללו מהם כל הזכויות תחת הגנת חוק המחתרת הפולנית; לארגן רשת מודיעינית במטרה לגלות פעולות בוגדניות של מלשינים פולנים ויהודים הפעילים בשירות הנאצים ולצאת נגד התעמולה הנאצית האנטי-יהודית.

אחרי חיסול הגטו, בשנת 1943, נעזרו בז'גוטה 570 יהודים שמופיעים ברשימת הנהנים מתמיכה כספית קבועה, ויחד עם שאר הנהנים ממענקים לא סדירים הגיע מספר הנעזרים לכ-1000. המקשרת בין הנעזרים לבין חברי המועצה של ז'גוטה היתה מרים הוכברג, וקצין קישור אחר בין ז'גוטה בקרקוב וערים אחרות היה מרדכי בן צבי שנקרא אז מיצ'סלב קורץ.

יש לציין כי מתוך הארגונים המעטים באירופה הכבושה שפעלו לעזרת היהודים, היתה ז'גוטה הארגון היחיד בניהול משותף של יהודים ולא-יהודים, פעילי זרמים פוליטיים מגוונים, שלמרות המעצרים פעלה זמן כה רב ובצורה כה מגוונת.

על פי יעל פלד

מתוך: "קרקוב היהודית 1939-1943, עמידה, מחתרת מאבק"

עם הקמת "המועצה לעזרת יהודים" (R.P.Ż-Rada (Pomocny Żydom) בוורשה, ב-4 בדצמבר 1942, התמסדה עזרת הפולנים ליהודים. המועצה, שפעלה בפולין עד ינואר 1945, הוקמה בתמיכת הממשלה הפולנית הגולה בלונדון, שסייע בכספים, וכן נסתייעה המועצה בכספים ממקורות יהודיים.

שם הסתרים של המועצה היה "ז'גוטה" Żegota כדי להמנוע מהשימוש בשם "יהודים" כשימוש יומיומי, בגלל הסיכון שבכך. ברבות הימים נשאר השם הזה בשימוש רשמי, ובשם זה נודעה המועצה ברבים.

במועצה בוורשה היו נציגי המפלגה הפולנית הסוציאליסטית P.P.S, המפלגה הגמוקרטית S.D., מפלגת האיכרים S.L, וכן נציגי מפלגות יהודיות כמו ה"בונד" שיוצג על ידי ד"ר ליאון פיינר, ונציג הוועד הלאומי היהודי, ד"ר אברהם ברמן. ל-ז'גוטה קמו סניפים בקרקוב, ברסט ליטובסק ושידליץ. כמו כן נשמר קשר וניתן סיוע בלובלין, ביאליסטוק, ראדון, בוכניה ובמספר ערים באיזור לובלין.

בז'גוטה פעלו, זה לצד זה, יהודים ולא יהודים מזרמים פוליטיים שונים, שהתאחדו סביב מטרה אחת – הצלת יהודים. עד שהוועד קם כבר נרצחו מרבית יהודי פולין בגטאות ובמחנות ההשמדה, אך פעילי הוועד, תוך כדי סיכון חייהם, הצליחו להציל אלפי יהודים.

בקרקוב הופקד ארגון סניף ל"מועצה לעזרת יהודים", בפברואר 1943, בידי טדאוש סוורין, שכינויו המחתרתי היה "סוכה" (Socha), והסניף הוקם ב-12 במרץ 1943. בקרקוב יוצגה המועצה על ידי נציגי המפלגה הפולנית הסוציאליסטית, והיו"ר היה סטניסלב דוברובולסקי, סוורין שהיה חבר מפלגת האיכרים, נציגי המפלגה הדמוקרטית ואת הציבור היהודי יצגה מרים הוכברג, שאימצה את השם "מריאנסקה". לסניף הקרקובאי היה גם קשר עם מחנה הריכוז בפלשוב.



## מכת הבוגדים והמלשינים

גזירות ומכות רבות נתכו מידי יום על היהודים בקרקוב ובימי מלחמת העולם השנייה. אחת מהן היא מכת הבוגדים והמלשינים. בספר **היהודים בקראקוב: תקופת מלחמת העולם השנייה (1939-1945)** נכתב כך: "חיי היהודים שהסתכנו לגור בקרקוב ה"ארית" בין הפולנים, היו גיהנום על פני אדמות, אם כי הגיהנום שלהם היה אחר מזה של היהודים שבגטו או במחנה פלשוב. אלה שהסתתרו, חיו בחרדה איומה ובלתי פוסקת פן יתגלה מחבואם, פן ילשינו עליהם או יסגירו (כי העונש היה מוות, להם, וכאמור, לגוי שגמל להם את החסד), או פן יבהל הגוי, ישנה את דעתו וישליך אותם לרחוב ויפקירם לנדידה ארוכה, מסוכנת, מייאשת, מתישה ממחבוא למחבוא, מגוי לגוי... – ואילו לאלה שסמכו על ה"מראה הטוב", ארבה הסכנה בכל שעה ובל מקום – פן מלשין, גוי "מכר" או תנועה,



שער הכניסה לגטו

הרוקח **תדאוש פנקביץ** כותב בספר "בית מרקחת בגטו קרקוב", בין היתר: "מלבד שפיץ יש להזכיר עוד משתפי פעולה עם הגרמנים, שפעלו בתחום הגטו ומחוצה לו: יולק אפל, שמעון שפיץ, שמחה שפירא, העלמה סטפניה בראנדשטר, חילוביץ ואשתו, פינקלשטיין, פרסטר, מארצלי גרינר, מארצל גולדברג, קליינברגר, קרנר, מיכאל פאצנובר, שמעון רוזן, מאריאן רוטקופף, איגנצי טראובמן, ויינינגר, וייסמן, הזוג זלינגר ואחרים... שמותיהם של סוכני הגסטאפו היו רשומים אצלנו על מרשמי התרופות, שאותם הצלחתי לשמור כל זמן הכיבוש. רובם ככולם חוסלו בידי הגסטאפו או בידי ארגוני המחתרת הפולנים."

בספר "תנועות המרי בגטו קרקוב" כותב ד"ר **אריה באומינגר** על הבוגדים היהודים: "כבשאר המקומות, כן גם בקרקוב נמצאו בוגדים, אנשים חלשי אופי. הגרמנים פיתחו שיטות מתוחכמות ומשוכללות כדי לשבור אותם, בעיקר על ידי הבטחות שווא, ופיזור אשליות כי הם ומשפחותיהם יוותרו בחיים. למעשה, לאחר שניצלו את הקורבנות המסכנים, היו מסלקים גם אותם, כיצורים חסרי תועלת."

וכך מתאר שלמה שיין את המצב שנוצר לאחר שהגרמנים קיבלו ידיעות מכמה מלשינים ובוגדים: "מכאן ואילך, כל מה שיכולנו לעשות היה להשתדל להישאר בחיים. חברינו נפלו לידי הגסטפו אחד אחד, בלי שנדע מאין באה הפורענות. כולנו החלפנו את מקומות מגורינו בעיר. השוטרים היהודים רחרחו אחרינו מפחד שיאשימו אותם בסיוע ללוחמים, וגם כדי לקנות לעצמם ארכה כלשהי עד להשמדתם הם."

באחד הימים נתפס אחד החברים. אנשי הגסטפו אסרו גם את אביו, ובאיומים והבטחות שישחררו את אביו, השיגו את שיתוף הפעולה שלו. מספר חברים נאסרו על פי גילוייו, וגם אני ביניהם.

ערב אחד, בשעה 12 בלילה בערך, באמצע פברואר 1943, התעוררתי ממכה אדירה בשיניים וידעתי שהסוף הגיע. הובלתי למונטלופיך, בית הסוהר הנודע לשמחה. שישה שבועות עינויים היו מנת חלקי. צלקות על גופי וגופות חברי לתא יעידו שרק אצבע אלוהים היא שהחזקתי מעמד עד ששלחוני לאושוויץ. תפילה אחת היתה אז בליבי – למות."

בטוי, מבטא או מבט מיוחד יגלו את סודם ויובילו לכליה. היו ביניהם שהפכו ל"אנוסים" מסוג חדש, אנוסים לשחק יום יום, ללא חת, ללא לדופי, את התפקיד הראשי במחזה "קיומו של האני שאינו כלל אני", מחזה אותו לא הם כתבו, אך הם ביימו והפיקו – אנוסים על ידי רצונם הכביר לחיות...

לעזרת היהודים שגרו בקראקוב ה"ארית", ושרובם חיו חיי מצוקה תומרית, נחלצו פולנים אחדים, ובמארס 1943 התארגנה "המועצה לעזרת יהודים, קרקוב" (ז'גוטה), שאנשיה פעלו גם נגד סחטנים ומלשינים. בין האמצעים בהם השתמשה המועצה לקידום פעולותיה היו חוברות קטנות (כ- 5,000 במספר), בהן הזהירה "ההנהגה של המאבק האזרחי" (הפולנית שבמחתרת), כי כל מי שימצא אשם בסחיטה או בהלשנה על "אזרח מדינת פולין, המסתתר מפני חמסני הגסטאפו" (והכוונה היתה בעיקר לאזרחים יהודים), יוצא להורג. הנאשמים הובאו בפני "בית משפט מיוחד" – ו"בית המשפט המיוחד" שבקראקוב היה הראשון בפולין הכבושה ששפט למוות מי שהסגיר יהודי לגסטאפו.

**ד"ר פליציה קראי**, במאמרה נשים בגטו קרקוב כותבת: "... אבל היה גם מיעוט, "עילית" מפוקפקת, נשים, בנות ומאהבות של שוטרים יהודים, של פונקציונרים למיניהם ושל מלשינים. נשותיהם עסקו לרוב בשוק השחור, בו הרווחים היו מובטחים."

נשים, אם כי מעטות, נמצאו גם בקרב המלשינים היהודים. ביניהן היתה מרטה פורעץ ויהודיה גרמנית, זלינגר, ש"עבדה" בשירות תאודור היינמייר, ראש המחלקה הפוליטית של הגסטאפו. היא התמחתה במיוחד בהאזנה לשיחות גרמנים בבתי הקפה של קרקוב. המפורסמת ביותר, הן בגלל יופיה והן בגלל נבזותה יוצאת הדופן היתה סטפניה ברנדשטר, המאהבת של רודולף קרנר, סגנו של היינמייר. סטפניה שהתה מחוץ לגטו ועסקה ב"צייד" של יהודים המסתתרים עם ניירות אריים ושל עסקני השמא. אותה ה"עילית" שנהנתה מתנאי מחייה משופרים ומחסדיהם של שליטים גרמנים, היא שמילאה במיוחד את בתי הקפה, את אולמות המופעים ואת המסיבות הפרטיות בגטו. בו בזמן נשים "רגילות" נלחמו יום יום על החיים, על שארית הקיום והתקווה..."

## קוראים כותבים

ברשותו של טוביה וינר, הנכד של בלה וינר מקרקוב, נמצאת גלויה שנשלחה ב-16.3.1939 על ידי י.ה. קליינר, מרחוב זמויסקיגו 5/5 בקרקוב, אל הסבתא שגרה כבר בארץ ישראל.

בגלויה, שנכתבה בגרמנית כחצי שנה לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, נכתב: "אחותי היקרה, את מכתבך קיבלתי דרך וילהלם קליינר מניו יורק. אל נא תדאגי בעזרת ה' ניושע כולנו. אני מוצא את עצמי במצב קריטי מאד, כיוון שאני אזרח גרמני, ולא יודע מה יקרה עימי. אנו כולנו בריאים ומאחלים לך כל טוב". לא ידוע מה עלה בגורלו של מר קליינר.



**שאל כוכבי** מבקש מידע על דפוס "אספרנטו" בקרקוב, שבעליו היו חנוך-הנק שטרנגסט ואחיו מרדכי-גוסטק שטרנגסט. האחים התגוררו ברחוב קאלוואריסקה 88, ויתכן שבית הדפוס פעל באותה כתובת. בבית הדפוס הדפיסו גם כרטיסי ברכה לראש השנה בעברית וידוע עוד כי לפני המלחמה פעל סניף של בית הדפוס בלבוב, פעילות שפסקה לאחר פרוץ המלחמה.

טלפון 0523-990421  
shaulkochavi@gmail.com



בספר הזיכרונות 'ימי שאול בכתובים' כותב הרב שאול הוטער ז"ל על חיסול הגטו בקרקוב. בין היתר כותב כי: "... ביום שני ח' באדר תפסו אותי לעבודה בפלשוב. לפתע ראיתי איזו גבעה קטנה, התקרבותי וראיתי שזה הר של מתים, מסלתה ומשמנה של קרקוב היהודית. אני ועוד יהודים אחרים הוכרחנו לחפור בור עמוק להרוגים, הכנסנו אותם בלי בגדים, אחד ליד השני, שורה שלמה, ואחר כך פיזרנו חול. בין ההרוגים היה הרבי מדז'יקוב הרה"צ רבי אלטר, הרב מוודוביץ, ור' שאול הדיין מקראקא – ה' יקום דמס".

**מאיר הורוביץ** מבקש לדעת האם מישהו יודע היכן היה קבר האחים והאם קיים עד היום.

**אבלים על פטירת חברנו**

**סטפן קובלסקי ז"ל**

**איש קרקוב**

**אבלים על פטירתו**

**בשיבה טובה של חברנו**

**אברהם בן זאב (שכטר) ז"ל**

**קרקוב 1911-תל אביב 2016**

## נתגלתה שורת "מיוחסים" במיזודבה

בשורה טמונים הרה"ק רבי אהרן אלימלך מקראסנא, הרב מנחם מנדל דמשק, הרב מאיר רפפורט מליקובה, ציר אגודת ישראל רבי יצחק בוימנר, רבי שמעלקא שענקער סגן נשיא קופת רבי מאיר בעל הנס, רבי שאול לנדא מנכבדי חסידי גור ועוד

לאחר מחקר מקיף וארוך שנעשה ע"י מכון מאיר לדורות, התגלתה שורה חשובה ומיוחסת של חסידים מופלגים בבית הקברות החדש שברחוב מיזודובא. בבית קברות זה טמונים רבנו המאור ושמש ובנו הרה"ק רבי אהרן, רבי שמעון סופר וצאצאיו לבית משפחת קורניצר המעטירה ובראשם רבי יוסף נחמיה זצוק"ל, ועוד.

תחילתה של הפרשה, בעקבות מידע שמסר הרה"ח רבי משה שינפלד שליט"א על מקום קבורתו של זקנו החסיד המפורסם, רבי שאול דב לנדא זצ"ל, מתלמידיו של בעל השפת אמת זי"ע. "השורה שבה נטמן" – סיפר ר' משה שליט"א – "היתה אחת מהשורות החשובות בבית החיים שבה נטמנו נכבדי העיר, חסידים מופלגים ואנשי מעלה שנפטרו בשנות התר"פ". כאשר ביקר בעבר במקום, חיפש את השורה ואת קבר זקנו, אך לא מצא כל זכר למצבות ואף חומה הוקמה במקום זה. בית הקברות הצטמצם, ועל חלקו, ובאיזור זה, בנו הפולנים לאחר המלחמה כבישים ובתים.

לאחרונה נמצא פנקס החברא קדישא של בית הקברות, שם מפורטים כל השמות של הנטמנים, מספר החלקה, השורה והמקום המדוייק של כל נפטר. ועוד, במשרדי הקהילה היהודית ישנה מפה עתיקה של מספרי החלקות הישנות, ולאחר בדיקה מקיפה התגלה כי חלקה מספר 12 היא החלקה ששם נטמנו החסידים כדלעיל.

מספר אברכים נסעו למקום, וגילו כי מספר מצבות נותרו עומדים מלפני המלחמה, בשורה הסמוכה לחומה. בדיקה בספר החברא קדישא העלתה כי זוהי שורה מספר 15. לאחר צירוף כל הפרטים והשמות המרכיבים את שורה 15 נמצא כי המציבות שנתרו עומדים במיקומם המדוייק לפי מספורם בספר החברא קדישא, ולפיכך ניתן לקבוע בבירור את מקומם של כל הנטמנים בשורה זו.

לאחר פגישה עם ראשי הח"ק בקראקא, סוכם על פעילות לחיפוש המצבות המקוריות של הטמונים שם, וזאת בתיאום מלא עם הרבנים החשובים שיהיה על פי ההלכה. פעילות זו עולה כסף רב, והמעוניינים להצטרף לדבר מצוה יוכלו ליצור קשר בטל: 052-7110118.

בין השמות שעדיין לא זוהו בשורה החשובה נמצאים הרבנים והחסידים (מועתק מלשון הספר): יחיאל אייזנשטיין, שמערל אניספלד, יוסף גולדשטוף, לייבוש קארמל, משה ליפשיץ, פנחס הורויטץ, פרייליך, לייבוש לעדרבערגר, חיים ברוך הלברשטאם, שמעלקא בליטץ, זלמן לייכטער, נפתלי ראטנבערג, פנחס דים, חיים טייטלבוים, ישעי' רוזנפלד ועוד. כל היודע פרטים נוספים על אישים חשובים נוספים שנטמנו בבית החיים זה, ומקום קבורתם לא נודע מתבקש ליצור קשר עם חברי המכון בטלפון הנ"ל, או בכתובת [hr11@enativ.com](mailto:hr11@enativ.com) ובכך נזכה להשלים את מלאכת הקודש.

